EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2015.5.20.
COM(2015) 204 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a feldolgozatlan élelmiszerek, valamint az egyetlen összetevőből álló termékek és az egy-egy élelmiszer több mint 50 %-át kitevő összetevők származási országának vagy eredete helyének kötelező feltüntetéséről

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés ... 2
2. Kötelező és önkéntes címkézés ... 3
3. Az érintett élelmiszerek köre ... 3
4. Az ágazat és az ellátási lánc áttekintése ... 4
4.1. Az EU élelmiszer-ágazatának áttekintése ... 4
4.2. Az ellátási lánc áttekintése ... 4
4.3. Az önkéntes eredetmegjelölés alkalmazása és az uniós minőségi rendszerek ... 5
5. A fogyasztók viszonyulása az élelmiszerek eredetére vonatkozó információkhoz ... 5
6. A feldolgozatlan élelmiszerek, egyetlen összetevőből álló termékekkel és egy-egy élelmiszer több mint 50 %-át kitevő összetevők eredetmegjelölésére vonatkozó előírásokkal kapcsolatos lehetséges esetek és az eredet megjelölésének változatai ... 6
7. Az egyes forgatókönyvek költségeinek és előnyeinek elemzése ... 6
7.1. A fogyasztói magatartásra gyakorolt hatás ... 6
7.2. Gazdasági hatások ... 7
7.2.1. Az élelmiszer-ipari vállalkozókat terhelő működési költségek ... 7
7.2.2. A belső piacra és nemzetközi kereskedelemre gyakorolt hatás ... 8
7.2.3. A vállalkozások adminisztratív terhei ... 8
7.2.4. A közigazgatási szervekre háruló többletterhek ... 8
7.2.5. A fogyasztókat terhelő költségek ... 8
7.2.6. Környezeti hatások ... 9
7.3. Az egyes forgatókönyvek költségei és előnyei ... 9
8. Következtetések ... 11

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a feldolgozatlan élelmiszerek, valamint az egyetlen összetevőből álló termékek és az egy-egy élelmiszer több mint 50 %-át kitevő összetevők származási országának vagy eredete helyének kötelező feltüntetéséről

1. BEVEZETÉS

A fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló 1169/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet[1] (a továbbiakban: a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló rendelet) 26. cikke (5) és (6) bekezdése előírja a Bizottságnak, hogy jelentéseket készítsen az Európai Parlament és a Tanács számára a kötelező eredetmegjelölésnek az alábbi élelmiszer-kategóriákra való lehetséges kiterjesztéséről:

a) a marhahúson, sertéshúson, juhhúson, kecskehúson és baromfihúson kívüli egyéb húsfajták;

b) tej;

c) a tejtermékek összetevőjeként felhasznált tej;

d) a feldolgozatlan élelmiszerek;

e) az egyetlen összetevőből álló termékek;

f) az egy-egy élelmiszer több mint 50 %-át kitevő összetevők.

Ez a jelentés feldolgozatlan élelmiszerekkel, egyetlen összetevőből álló termékekkel és egy-egy élelmiszer több mint 50 %-át kitevő összetevőkkel foglalkozik.

A fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló rendelet 26. cikkének (7) bekezdése értelmében a jelentés a következőket vizsgálja:

– a fogyasztók tájékoztatás iránti igénye;

– a kötelező jelölés megvalósíthatósága; valamint

– az intézkedések bevezetéséből eredő költségek és előnyök, ideértve a belső piacra és a nemzetközi kereskedelemre gyakorolt hatást is.

Ez a jelentés főként az Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság által megrendelt, az Élelmiszerlánc-értékelő Konzorcium[2] (FCEC) által készített, a fogyasztókat, az élelmiszeripari vállalkozókat, a tagállamok illetékes hatóságait bevonó felmérésekre és esettanulmányokra, illetve a témához kapcsolódó egyéb fellelhető forrásokra alapozó külső tanulmányra épít.

A Belső Piaci, Ipar-, Vállalkozás- és Kkv-politikai Főigazgatóság által végzett kkv-teszt eredményei is szerepelnek a tanulmányban.

---

[1] Az Európai Parlament és Tanács 2011. október 25-i 1169/2011/EU rendelete a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról (HL L 304., 2011.11. 22., 18. o.).

[2] Tanulmány a feldolgozatlan élelmiszerek, egyetlen összetevőből álló termékek és egy-egy élelmiszer több mint 50 %-át kitevő összetevők vonatkozásában a származási országnak vagy az eredet helyének kötelező feltüntetéséről – Végleges jelentés – Élelmiszerlánc-értékelő Konzorcium (FCEC) http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/foodlabelling/index_en.htm

2. KÖTELEZŐ ÉS ÖNKÉNTES CÍMKÉZÉS

Jelenleg számos ágazatra vonatkozóan – például méz[3], gyümölcs és zöldség[4], hal[5] (ez alól kivételt képeznek a feldolgozott vagy tartósított halak), marhahús és marhahústermékek[6], olívaolaj[7], bor[8], tojás[9] és importált baromfihús[10] – vannak érvényben a kötelező eredetmegjelölést előíró szabályok.

A fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló rendelet kötelező eredetmegjelölést írt elő a friss, hűtött vagy fagyasztott sertés-, juh-, kecske- és baromfihús tekintetében, amiről a vonatkozó szabályokat az 1337/2013/EU bizottsági végrehajtási rendelet tartalmazza[11].

A kötelező eredetmegjelölést előíró szabályokon felül az élelmiszeripari vállalkozók a címkéken saját kezdeményezésükre feltüntethetik a származási országot vagy régiót, amennyiben eleget tesznek a fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló rendelet alkalmazandó rendelkezéseinek.

3. AZ ÉRINTETT ÉLELMISZEREK KÖRE

A fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló rendeletben szereplő fogalommeghatározás értelmében a „feldolgozatlan élelmiszer” olyan élelmiszer, amelyen még nem végeztek feldolgozást, és ide tartoznak a szétválasztott, részekre osztott, elvágott, szeletelt, kicsontozott, darált, megnyúzott, őrölt, vágott, tisztított, darabolt, kifejtett, tört, hűtött, fagyasztott, mélyfagyasztott vagy kiolvasztott élelmiszerek. Például a liszt, rizs vagy a vágott zöldsaláta feldolgozatlan terméknek számít.

---

3 Az Európai Parlament és a Tanács 2013. december 17-i 1308/2013/EU rendelete a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról (HL L 347., 2013.12.20., 1671. o.).

4 A Tanács 2007. október 22-i 1234/2007/EK rendelete a mezőgazdasági piacok közös szervezésének létrehozásáról, valamint egyes mezőgazdasági termékekre vonatkozó egyedi rendelkezésekről és a Bizottság 2011. június 7-i 543/2011/EU végrehajtási rendelete az 1234/2007/EK tanácsi rendeletnek a gyümölcs- és zöldség-, valamint a feldolgozottgyümölcs- és feldolgozottzöldség-ágazatra alkalmazandó részletes szabályainak a megállapításáról, HL L 157., 2011.6.5., 1–163. o.

5 Az Európai Parlament és a Tanács 2013. december 11-i 1379/2013/EU rendelete a halászati és akvakultúra-termékek piacának közös szervezéséről HL L 354., 2013.12.28., 1. o.

6 Az Európai Parlament és Tanács 2000. július 17-i 1760/2000/EK rendelete a szarvasmarhafélék azonosítási és nyilvántartási rendszerének létrehozásáról, továbbá a marhahús és marhahústermékek címkézéséről HL L 204., 2000.8.11., 1. o.

7 A Bizottság 2012. január 13-i 29/2012/EU rendelete az olívaolajra vonatkozó forgalmazási előírásokról HL L 12., 2012.1.14., 14–21. o.

8 A Tanács 2007. október 22-i 1234/2007/EK rendelete a mezőgazdasági piacok közös szervezésének létrehozásáról, valamint egyes mezőgazdasági termékekre vonatkozó egyedi rendelkezésekről („az egységes közös piacszervezésről szóló rendelet”).

9 A Bizottság 2008. június 23-i 589/2008/EK rendelete az 1234/2007/EK tanácsi rendeletnek a tojás forgalmazása tekintetében történő alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról HL L 163., 2008.6.24., 6–23. o.

10 A Bizottság 2008. június 16-i 543/2008/EK rendelete a baromfira vonatkozó egyes forgalmazási előírások tekintetében az 1234/2007/EK tanácsi rendelet végrehajtási szabályainak meghatározásáról HL L 157., 2008.6.17., 46–87. o.

11 A Bizottság 2013. december 13-i 1337/2013/EU végrehajtási rendelete az 1169/2011/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazási szabályainak a friss, hűtött vagy fagyasztott sertés-, juh-, kecske- és baromfihús származási országa vagy eredete helyének feltüntetése tekintetében történő megállapításáról, HL L 335., 2013.12.14., 19. o.

A fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló rendeletben azonban az „egyetlen összetevőből álló termék” fogalma nem került meghatározásra. E jelentés alkalmazásában ilyen termékek alatt az egyetlen összetevőt vagy takarmánynövényt tartalmazó termékeket értjük. Ezek közé tartozik például a cukor, a paradicsompüré, az egyetlen növényből származó növényi olajok, illetve az adalékanyag vagy só hozzáadása nélkül lefagyasztott hasábburgonya.

A fogyasztók élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásáról szóló rendelet az „egy-egy élelmiszer több mint 50 %-át kitevő összetevők” fogalmát sem határozza meg, továbbá azt sem adja meg, hogy az 50%-os küszöbérték mire vonatkozik (térfogat, tömeg stb). Az ebbe a kategóriába tartozó összetevők közé sorolható például a paradicsomszószban található paradicsom, a gyümölcslevet alkotó gyümölcs vagy a kenyérben felhasznált liszt (sütőipar).

4. AZ ÁGAZAT ÉS AZ ELLÁTÁSI LÁNC ÁTTEKINTÉSE

4.1. Az EU élelmiszer-ágazatának áttekintése

A 4,2 millió munkavállalót foglalkoztató élelmiszer- és italágazat évente 1,048 milliárd EUR éves forgalmat bonyolít le, 206 milliárd EUR hozzáadott értéket termel, és ezzel az Unió legnagyobb feldolgozóipari ágazata és vezető munkaadója.

Az ágazaton belül működő 286 000 vállalkozás 99%-a kkv (ide tartoznak a mikrovállalkozások is).

4.2. Az ellátási lánc áttekintése

Az élelmiszer-ipar legtöbb ágazatán belül a vállalkozók a nyersanyagokat több forrásból szerzik be. Az olyan árucikkeknél, mint a kávé vagy a liszt a kívánt minőség fenntartásához és a szezonalitásból adódó minőségingadozások elkerülése érdekében különböző forrásokból kell a nyersanyagokat beszerezni. Az ár is fontos tényező, ezért a költségek minimalizálása érdekében gyakran váltakozik a nyersanyagok származási helye. Az FCEC által készített tanulmány szerint a több forrásból származó nyersanyagok estén az élelmiszeripari vállalkozók évente háromszor vagy ennél is többször változtatják az élelmiszerek összetevőinek származási helyét. Minél összetetted és kifinomultabb az ellátási lánc, annál nagyobb terhet jelent az eredetmegjelölés.

Az élelmiszer-biztonságról szóló uniós jogszabályok[12] nyomonkövethetőségre vonatkozó előírásai értelmében az élelmiszeripari vállalkozóknak meg kell tudniuk jelölni közvetlen beszállítóikat és vevőiket. Ez az „egy lépés előre – egy lépés hátra” megközelítés rendszerint egyedüli eszköze a nyomonkövethetőség biztosításának, és mindössze a vállalkozók 29%-a alkalmaz ezt meghaladó, átfogóbb nyomonkövethetőségi rendszert.

4.3. Az önkéntes eredetmegjelölés alkalmazása és az uniós minőségi rendszerek

Az érintett felekkel való konzultáció során kiderült, hogy a jelentés által vizsgált élelmiszer-ipari ágazatokban az önkéntes eredetmegjelölést csak elvétve

[12] Az Európai Parlament és a Tanács 2002. január 28-i 178/2002/EK rendelete az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról HL L 31., 2002.2.1., 1. o.

alkalmazzák. Ezt a lehetőséget az adott terméknek a teljes termeléshez viszonyítva csak egy kis, jellemzően felső szegmensében alkalmazzák (például a teljes kávépiac kevesebb mint 1%-ánál). A jelentés hatókörébe tartozó legtöbb élelemiszer-kategóriánál alulreprezentáltak az uniós élelmiszerminőség-biztosítási rendszer logóját viselő termékek, mint például az oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel (OEM), az oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel (OFJ) vagy a hagyományos különleges termékek (HKT) megjelöléssel ellátott termékek. Ezek az elnevezések nem minden esetben a nyersanyag származási helyére mutatnak rá, hanem kötődhetnek például egy adott régióban felhalmozott tudáshoz és így az előállítás helyéhez.

5. A FOGYASZTÓK VISZONYULÁSA AZ ÉLELMISZEREK EREDETÉRE VONATKOZÓ INFORMÁCIÓKHOZ

A fogyasztók körében végzett kutatások azt mutatják, hogy a fogyasztói magatartást befolyásoló tényezők sorában az eredetmegjelölés az ár, az íz, a fogyaszthatósági/minőségmegőrzési idő, a praktikusság és/vagy a küllem után következik csak a sorban.

Az e tanulmányban figyelembe vett termékek esetén általában kisebb igény mutatkozik az eredetmegjelölésre, ugyanakkor az FCEC tanulmányában a válaszadó fogyasztók háromnegyede ezt kívánatosnak tartja. Ez utóbbi tanulmányban a fogyasztók ugyanolyan fontosnak tartották a termelés vagy termesztés helyének megjelölését, mint az előállítás helyét, ugyanakkor konkrét eseteket nézve a fogyasztók egyértelműen előnyben részesítik az előállítás helyére vonatkozó információkat.

A megkérdezett fogyasztók elsöprő többsége az eredetre vonatkozó információknál országszintű megjelölést szeretne látni.

A tagállamok között jelentős különbségek mutatkoznak az eredetmegjelölés iránti igény indokaiban. A megkérdezett uniós fogyasztók 42,8%-a számára azért lennének hasznosak ezek az információk, mert így a nemzeti vagy helyi termékeket részesíthetnék előnyben a máshonnan származókkal szemben. Az eredetmegjelölés 12,9%-uk számára bizonyosságot jelent a termék minőségére nézve, míg 12,8%-uk környezetvédelmi megfontolásból tartja fontosnak. Végül 10,8%-uk ennek ismeretében bizonyosodna meg a megvásárolandó élelmiszer biztonságosságáról.

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy miközben a fent felsorolt indokok egy része jogosnak tekinthető (például a helyi termékek támogatása, a termékek jellemzői vagy a környezetvédelmi szempontok), egy részük nem minősül relevánsnak. Ez utóbbiak közé tartozik például a származás és a biztonság összekapcsolása, hiszen az EU-ban előállított vagy oda behozott valamennyi terméknek „biztonságosnak” kell lennie. Az élelmiszerekre vonatkozó uniós jogszabályok fő célja az élelmiszer-biztonság szavatolása. A Bizottság illetékes szolgálata (az Egészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Főigazgatóság Élelmiszerügyi és Állategészségügyi Hivatala) által a tagállamokban végzett ellenőrzések az élelmiszer-biztonság tartósan magas szintjéről tanúskodnak, amelyet az uniós jogszabályok végrehajtása garantál. A harmadik országokban hasonlóképp folynak ellenőrzések, amelyek azt vizsgálják, hogy az exportált termékek megfelelnek-e az uniós biztonsági előírásoknak.

A tekintetben, hogy a fogyasztók hajlandók-e az eredetmegjelölésre vonatkozó információkért fizetni, csak szórványos és olykor ellentmondásos adatok állnak rendelkezésre, ami adódhat az elemzési módszerek különbözőségéből. Az e témát kutató korábbi tanulmányok azt mutatják, hogy egy adott információ iránti igény nem jelenti azt, hogy a fogyasztók hajlandóak is lennének drágábban megvásárolni egy terméket csak azért, hogy rendelkezésükre álljon ez az információ[13]. Ugyanakkor az FCEC tanulmányában magasra becsüli azok számát, akik a tanulmány által vizsgált termékeken szereplő információért fizetnének (+30% az uniós szintű információért, + 40–50% a nemzeti szintű információért). Meg kell azonban jegyeznünk, hogy jelentős eltérés mutatkozik a fogyasztói szándék és a tényleges magatartás között.

6. A FELDOLGOZATLAN ÉLELMISZEREK, EGYETLEN ÖSSZETEVŐBŐL ÁLLÓ TERMÉKEKKEL ÉS EGY-EGY ÉLELMISZER TÖBB MINT 50 %-ÁT KITEVŐ ÖSSZETEVŐK EREDETMEGJELÖLÉSÉRE VONATKOZÓ ELŐÍRÁSOKKAL KAPCSOLATOS LEHETSÉGES ESETEK ÉS AZ EREDET MEGJELÖLÉSÉNEK VÁLTOZATAI

E jelentés alkalmazásában a következő eseteket vizsgáltuk meg:

– 1. forgatókönyv: önkéntes eredetmegjelölés (*status quo*);

– 2. forgatókönyv: EU/nem EU vagy EU/harmadik ország szintű kötelező eredetmegjelölés;

– 3. forgatókönyv: a tagállamot vagy a harmadik országot kötelezően feltüntető eredetmegjelölés;

– 4. forgatókönyv: kötelező eredetmegjelölés egyéb földrajzi egységek (régió) megjelölése alapján.

A 2., 3. és 4. forgatókönyv vonatkozásában mind a három fő termékkategóriánál megvizsgáltuk a különböző szabályozási lehetőségeket:

– a) lehetőség: az előállítás helye: az eredetet meghatározását a vámkódex tartalmazná, vagyis ez az az ország, ahol a terméket teljes mértékben előállították vagy ahol az utolsó lényeges átalakításon átesett;

– b) lehetőség: a fő nyersanyag termelésének vagy termesztésének helye, vagyis a gyümölcs, zöldség vagy gabona betakarításának helye, illetve a feldolgozott halászati termékek esetén a halászat helye;

– c) lehetőség: a fenti két lehetőség együttesen.

7. AZ EGYES FORGATÓKÖNYVEK KÖLTSÉGEINEK ÉS ELŐNYEINEK ELEMZÉSE

7.1. A fogyasztói magatartásra gyakorolt hatás

Az 1. forgatókönyvnél az információ részletessége a fogyasztói igénytől függ. Mivel ez a lehetőség nem befolyásolja az árakat, azok a fogyasztók részesítenék előnyben, akik számára nagy jelentőséggel bír az élelmiszer ára. Az önkéntes eredetmegjelölésre vonatkozó új szabályok révén kivédhető a fogyasztók megtévesztése, mivel jelezni kellene, ha az elsődleges összetevő tényleges

[13] A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az összetevőként felhasznált hús származási országának vagy eredete helyének kötelező megjelöléséről (COM(2013)755).

származási helye nem egyezik meg az eredetmegjelöléssel ellátott élelmiszer származási helyével.

A 2. forgatókönyv akkor jelent kielégítő megoldást a fogyasztók számára, ha a terméket az EU-n kívüli országok termékeihez viszonyítva biztonságosabbnak vagy jobb minőségűnek ítélik meg, ami nem vehető biztosra. Az ilyen szintű információ legtöbbször túl általánosnak minősül és nem éri meg a végső fogyasztókat terhelő többletköltséget, még akkor sem, ha alacsonyabb összegekről van szó, mint a 3. vagy a 4. forgatókönyv estében.

A 3. forgatókönyv a várakozások szerint a fogyasztók nagyobb mértékű elégedettségét eredményezné, azonban a 2. forgatókönyvhöz képest a termelési költségeket és ezzel a fogyasztói árakat is jobban megemelné. Az ilyen eredetmegjelölés továbbá bizonyosan a nemzeti termékek iránti preferenciát erősítené.

Az országszintű eredetmegjelöléssel összevetve a 4. forgatókönyv nem tűnik kedvezőnek a fogyasztók számára. Mivel várhatóan túl sok többletköltséget jelentene az élelmiszeripari vállalkozók számára, magasabb fogyasztói árakat is eredményezne.

7.2. Gazdasági hatások

Mivel az élelmiszeripari vállalkozók kétségesnek tartják a 4. forgatókönyv megvalósíthatóságát, és a 3. forgatókönyvhöz viszonyítva erre a változatra nem mutatkozott számottevő fogyasztói igény, csak az első három forgatókönyv gazdasági hatását vizsgáltuk.

Mivel a tanulmány különféle élelmiszer-kategóriákkal foglalkozik, nem volt lehetőség a gazdasági hatásra vonatkozó adatok összesítésére. A gazdasági hatás számszerűsítése tehát konkrét esettanulmányokon keresztül történt, az eredményeket pedig az FCEC-tanulmány tartalmazza.

7.2.1. Az élelmiszer-ipari vállalkozókat terhelő működési költségek

Az 1. forgatókönyv esetén a működési költségek nem változnának. A 2. és 3. forgatókönyvnél az egyetlen vagy a korlátozott számú eltérő eredet megjelölésének lehetőségét választó vállalkozóknak a beszerzési gyakorlatuk, nyomkövethetőségi rendszereik, termelési eljárásaik, csomagolási és értékesítési módszereik szükségszerű kiigazításából adódó (egyszeri és ismétlődő) többletköltségekkel kellene számolniuk. A 3. forgatókönyv esetén az alacsony számú eltérő eredetmegjelöléssel ellátott termékkel foglalkozó ágazatok termelési költségei a becslések szerint 10–15%-kal emelkednének, azonban ez az arány egyes esetekben elérheti a 30%-ot is.

A 2. forgatókönyv választásakor vagy abban az esetben, ha a 3. forgatókönyvnél lehetőség nyílna több ország feltüntetésére (egyes termékek esetén tehát megengedett lenne vegyes származás megadása vagy a különböző származási helyeknek a termelés különböző fázisaiban való megjelölése), mérséklődnének a költségek. Az élelmiszer-ipari vállalkozók szerint általánosságban véve a termelés vagy termesztés helyének megjelölése költségesebb, mint az előállítás helyének megjelölése, mivel az előállítási helyszínek számát meghaladja a nyersanyagok származási helyszínének a száma, és ez kiterjedtebb nyomonkövethetőségi rendszert is igényel.

7.2.2. A belső piacra és nemzetközi kereskedelemre gyakorolt hatás

A 2. forgatókönyv várhatóan nem befolyásolja a belső piacot, mivel ebben az esetben nincs az eredet tagállamok szerint megkülönböztetve. Ugyanakkor az EU/nem EU címkével szembeni fogyasztói reakciók és az élelmiszer-ipari vállalkozók beszerzési gyakorlatának módosítása befolyásolhatja a nemzetközi kereskedelmet is, ezzel pedig felvetődik a tanulmány által vizsgált egyes termékek – például a cukor – esetén érvényben lévő nemzetközi kereskedelmi megállapodások kérdése is. Továbbá harmadik országok jelezték abbéli aggodalmukat, hogy a termelési és címkézési többletköltségekkel és előreláthatóan az uniós élelmiszer-ipari vállalkozók uniós beszállítók felé fordulásával az Unióba irányuló behozatal visszaeshet.

A 3. forgatókönyv amellett, hogy a 2. forgatókönyvhöz hasonló hatással jár a nemzetközi kereskedelemre, a belső piacot is érintheti, mivel fennáll a kizárólag hazai élelmiszer-ellátási láncok kialakulásának lehetősége, hiszen a megkérdezett fogyasztók csaknem fele inkább a hazai termékeket választaná. Bár e forgatókönyv megvalósulása esetén az uniós termékeket a fogyasztók előnyben részesíthetik az uniós piacon, azonban az élelmiszer-ipari vállalkozókat a többletterhek és a beszerzési gyakorlat merevsége miatt hátrány érné a nemzetközi piacon.

7.2.3. A vállalkozások adminisztratív terhei

A különböző helyekről származó nyersanyagokkal foglalkozó élelmiszer-ipari vállalkozóknak több adminisztrációval járna a szállítmányok eredetének nyilvántartása és a nyomonkövethetőségi rendszer kiigazítása. E többletteher jelentős részét a fix költségek tennék ki, és leginkább a kkv-ket sújtanák, kivéve azokat, amelyek egyetlen vagy alacsony számú eltérő eredetű nyersanyaggal foglalkoznak.

Az 1. forgatókönyv esetén kizárólag elhanyagolható mértékű adminisztratív terhek jelentkeznének, ezek is kizárólag azon vállalkozások számára, amelyek az elsődleges összetevőétől eltérő eredetű végső élelmiszer eredetét jelölik meg. A becslések szerint a 2. forgatókönyv kevesebb terhet ró a vállalkozókra, mint a 3., és ebből a szempontból az a) szabályozási lehetőség kedvezőbb a b) lehetőségnél.

7.2.4. A közigazgatási szervekre háruló többletterhek

A tagállami becslések szerint az egyes tagállamok közigazgatási szerveire háruló ellenőrzési többletköltségek mértéke igen eltérő. Ha abból a feltevésből indulunk ki, hogy a tagállami költségvetésekből nem biztosítanak több forrást az ellenőrző hatóságok számára, az új szabályok bevezetésével csökkenne az ellenőrzések gyakorisága vagy a prioritások változnának meg, ami az élelmiszerek eredetének ellenőrzésére alkalmas analitikai módszerek hiányával súlyosbítva a csalások kockázatának növekedéséhez vezethet.

7.2.5. A fogyasztókat terhelő költségek

Az eredetre vonatkozó információk feltüntetése valószínűleg megnöveli a költségeket, amelyek minden bizonnyal nagy részben a fogyasztókra hárulna (az FCEC-tanulmány ezt valószínűsíti). E tanulmány szerint a költségek emelkedése élelmiszertől, ágazattól és tagállamtól függően lehet elhanyagolható, de akár jelentős is.

Az 1. forgatókönyv valószínűleg nem vonna maga után általános áremelkedést, egyedül az eredetre vonatkozó önkéntes információkat tartalmazó termékeknél jelenthetne estleges változást.

A 2. és 3. forgatókönyv valószínűleg a fogyasztói árak általános emelkedését hozná magával, és az áremelkedés mértéke jóval jelentősebb lenne az utóbbi esetében. A 3. forgatókönyv – és kisebb mértékben a 2. forgatókönyv is – a költségek jelentős emelkedése esetén a jelentés által vizsgált élelmiszer-termékek fogyasztásának visszaesését vagy az e – sok esetben alapvető – élelmiszerek vásárlására szánt fogyasztói költségvetés szükségszerű növelését eredményezheti.

A 3. forgatókönyv kapcsán azt is meg kell említenünk, hogy a kizárólagosan hazai élelmiszerlánc kialakulása az élelmiszer-termelési lánc átalakítása miatt hol negatívan, hol pozitívan befolyásolná a foglalkoztatást.

7.2.6. Környezeti hatások

Az eredetre vonatkozó kötelező információkról rendelkező szabályok bevezetésével a gyártósorok vagy gyártási tételek, az uniós piacon jelen lévő különféle élelmiszer-termékek és az elosztásukhoz szükséges csatornák megsokszorozódnának, melynek következtében megnövekedhet az élelmiszer-pazarlás és csökkenhet az energiahatékonyság. A 3. forgatókönyv hatása a másodikhoz képest jelentős lenne, míg az 1. forgatókönyvnek minimális vagy akár semmilyen vonzata sem lenne.

A 2. és 3. forgatókönyv ugyanakkor ösztönzőleg hatna a helyben megtermelt termékek fogyasztására, ami a szállításból származó esetleges szennyezés mérséklése révén jótékonyan hatna a környezetre.

7.3 Az egyes forgatókönyvek költségei és előnyei

Az alábbi táblázat áttekintést nyújt az egyes forgatókönyvek előnyeiről és hátrányairól.

Forgatókönyvek		**A fogyasztókra gyakorolt hatás az FCEC-tanulmány adatai alapján**	**Gazdasági hatások az FCEC-tanulmány adatai alapján**
1. forgatókönyv – Az önkéntes eredetmegjelöl és megtartása	Költségek	Nem biztosítja a fogyasztók számára az eredetre vonatkozó rendszeres tájékoztatást	A működési többletköltségek szintje minimális Alacsonyak a vállalkozásokra és a közigazgatási szervekre háruló terhek Nem, vagy csak kismértékű áremelkedéssel jár
	Haszno k	Az árak a jelenlegi szinten maradnának, kivéve az olyan önkéntes eredetmegjelölés esetét, ahol az elsődleges összetevők eredete eltérő Nem kellene viselniük az eredethez kapcsolódó költségeket azoknak a fogyasztóknak, akik az eredetnek nem tulajdonítanak különösebb jelentőséget Az eredet ismeretét fontosnak tartó fogyasztók választhatják azokat a termékeket, amelyek tartalmazzák ezeket az információkat	Nem jár a belső piac szegmentációjával, és így nem befolyásolja az Unión belüli kereskedelmet A többletterhek hiányában fenntartható az uniós élelmiszer-ipari vállalkozók versenyképessége a nemzetközi piacon

Forgatókönyvek		A fogyasztókra gyakorolt hatás az FCEC-tanulmány adatai alapján	Gazdasági hatások az FCEC-tanulmány adatai alapján
2. forgatókönyv – kötelező EU/nem EU-szintű vagy harmadik ország szintű eredetmegjelölés	Költségek	Az eredetre vonatkozó információ - általános jellegéből adódóan - nem túl informatív Felvetődhet az élelmiszer eredetének pontosabb ismeretének kérdése még az olyan fogyasztók körében is, akik alapvetően nem igényelnék ezeket az információkat, ez pedig frusztrációt okozhat Valószínű, hogy a többletköltségeket a fogyasztókra hárulnának	Az ellátási lánc és a termelés kiigazítása miatt az élelmiszer-ipari vállalkozások egyes működési költségei növekednének A legtöbb ágazatban az a) szabályozási lehetőség esetén a költségek becsült mértéke elhanyagolható vagy mérsékelt, a b) és c) lehetőség esetén pedig mérsékelt vagy magas A vállalkozásokra és a közigazgatási szervekre – ugyan a 3. forgatókönyvnél mérsékeltebb – adminisztratív többletterheket róna
	Hasznok	Az eredetre vonatkozóan rendszeres tájékoztatást garantál a fogyasztók számára Az élelmiszerek minőségi és biztonsági védjegyeként is felfogható	A 3. forgatókönyvhöz képest rugalmasabb a beszerzési gyakorlat Az uniós élelmiszerek minőségének és biztonságának elismerésével javulhat az uniós élelmiszer-termékek pozícionálása a nemzetközi kereskedelemben
3. forgatókönyv – kötelező tagállami szintű/harmadik ország szintű eredetmegjelölés	Költségek	A végtermékek árára gyakorolt hatás a 2. forgatókönyvhöz képest jóval hangsúlyosabb lenne Mivel számos termék tartozna e rendelkezés hatálya alá, kihatna a fogyasztók élelmiszer-vásárlásra szánt költségvetésére	A raktározási létesítmények megkettőzése, a termelési folyamatok szétaprózódása, a teljesebb nyomonkövethetőségi rendszerek, a címkék cseréje mind-mind növelné az élelmiszer-ipari vállalkozások működési költségeit Az FCEC-tanulmány szerint az alacsony számú eltérő eredetű termékkel foglalkozó ágazatok termelési költségei a becslések alapján 10–15%-kal emelkednének, azonban ez az arány egyes esetekben elérheti a 30%-ot is Az élelmiszer-ipari vállalkozók és az ellenőrző hatóságok adminisztratív terhei a 2. forgatókönyvhöz képest magasabbak lennének A különböző élelmiszer-ipari ágazatok piacainak erőteljesebb szegmentálását, kizárólag hazai élelmiszer-ellátási láncok kialakulását eredményezné és visszavetné a nemzetközi versenyképességet
	Hasznok	Az eredetre vonatkozóan rendszeres tájékoztatást biztosít a fogyasztók számára Javítja a fogyasztók élelmiszerekbe vetett bizalmát	Az élelmiszerek tekintetében megnyilvánuló nacionalizmus miatt bizonyos esetekben élénkítheti a hazai értékesítést

Forgatókönyvek		A fogyasztókra gyakorolt hatás az FCEC-tanulmány adatai alapján	Gazdasági hatások az FCEC-tanulmány adatai alapján
4. forgatókönyv – alacsonyabb (regionális) szintű kötelező eredetmegjelöl és		A 3. forgatókönyvhöz képest nem vált ki nagyobb fogyasztói érdeklődést	A 3. forgatókönyvhöz képest nagyobb hatással jár

8. KÖVETKEZTETÉSEK

A fogyasztói magatartást befolyásoló tényezők sorában az eredetmegjelölés az ár, az íz, a fogyaszthatósági/minőségmegőrzési idő, a praktikusság és/vagy a küllem után következik csak a sorban. Bár a fogyasztók kétharmada–háromnegyede igényli a feldolgozatlan élelmiszerek, egyetlen összetevőből álló termékek és az egy-egy élelmiszer több mint 50 %-át kitevő összetevők eredetmegjelölését, ez az igény jóval hangsúlyosabb az olyan élelmiszer-kategóriák, mint a hús, a húskészítmények vagy a tejtermékek esetén.

A fogyasztók összekapcsolják az eredetre vonatkozó információkat a termék különféle egyéb tulajdonságaival, mint például a minőséggel, a biztonsággal vagy a környezeti hatással. Válaszaikból kiderül az is, hogy országuk gazdaságának támogatása érdekében – a különböző tagállamokban ugyan igen eltérő mértékben, de – előnyben részesítik a hazai termékeket. A fogyasztók az EU/nem EU szintű eredetre vonatkozó információhoz képest jobban értékelik az országszintű eredetmegjelölést, és inkább érdeklődnek az előállítás helye, mint a fő nyersanyag termelésének vagy termesztésének helye iránt.

A feldolgozatlan élelmiszerek, egyetlen összetevőből álló termékek és az egy-egy élelmiszer több mint 50 %-át kitevő összetevők körébe egymástól jelentősen eltérő élelmiszer-kategóriák tartoznak, ahogy jelentősen eltér az ezek eredetére vonatkozó információk iránti fogyasztói igény és a kötelező eredetmegjelölés előírásának gazdasági hatása is.

A jelentés tárgyát képező három élelmiszer-kategória ellátási lánca arra mutat rá, hogy az alacsony vételár és a végtermék minőségének fenntartása érdekében az összetevők eredete gyakran változik. Következésképpen az uniós, de még inkább az országszintű kötelező eredetmegjelölés végrehajtása több élelmiszer-ágazat esetében igen komplex feladat lenne és jelentősen megemelné az előállítási költségeket, amit végső soron a fogyasztók viselnének.

Az önkéntes alapon történő eredetmegjelölés zavarná meg legkevésbé a piacot, és nem befolyásolná a termékek jelenlegi árát sem. Nem elégítené ki megnyugtatóan a fogyasztók eredetre vonatkozó információk iránti igényét, azonban a fogyasztóknak lehetőségükben állna olyan élelmiszereket választani, amelyeken az élelmiszer-ipari vállalkozók önkéntesen feltüntették az eredetre vonatkozó információkat. Az uniós (EU/nem EU vagy EU/harmadik ország) szintű kötelező eredetmegjelölés bevezetésével kisebb mértékben nőnének az előállítási költségek, kevesebb terhet

jelentene az élelmiszer-ipari vállalkozók és a tagállami illetékes hatóságok számára, ugyanakkor az országszintű kötelező eredetmegjelöléshez képest a fogyasztói megelégedettség mértéke alacsonyabb lenne. Az uniós szintű eredetmegjelöléssel ellentétben az országszintű megjelölés jelentős hatást gyakorolna a belső piacra, egyes piacok esetében elképzelhető a helyi élelmiszerek fogyasztásának megnövekedése is.

Mindkét szintű kötelező eredetmegjelölés kihathat a nemzetközi élelmiszer-ellátásra és összeütközésbe kerülhet a harmadik országokkal kötött jelenleg hatályos kereskedelmi megállapodásokkal. További címkézési szabályok bevezetése révén csökkenhet az uniós élelmiszer-ipari vállalkozók versenyképessége a nemzetközi piacon, miközben a harmadik országbeli élelmiszer-ipari vállalkozókat az esetleges előállítási többletköltségek és az uniós export visszaesése miatt érnék sérelmek, hiszen a fogyasztók az uniós élelmiszereket részesítenék előnyben.

Végül pedig az eredetmegjelölés kötelezővé tétele – főként a jelenlegi gazdasági környezetben – további terheket jelentene a tagállamok illetékes hatóságaira nézve, ha az új szabályokkal új ellenőrzési feladatok hárulnának rájuk.

A fentiekre és a Bizottságnak a szabályozás javítására irányuló szakpolitikája értelmében az önkéntes eredetmegjelölés és az egyes élelmiszerek vagy élelmiszer-kategóriák estében jelenleg is kötelező eredetmegjelölés együttes alkalmazása jelentené a megfelelő megoldást. Ilyen módon fenntartható lenne az eladási ár jelenlegi szintje, miközben a fogyasztók tetszés szerint választhatnának ilyen vagy olyan származású termékeket, ráadásul ez a megoldás nem befolyásolná sem az élelmiszer-ipari vállalkozók versenyképességét, sem a belső piacot vagy a nemzetközi kereskedelmet.